Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 12 koron rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 22. Dnia 25. listopada 1900. **XXVII. rocznik.**

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Tadeusz Romanowicz.**

Przed Zjazdem Delegatów.

W roku zeszłym zamknęliśmy Zjazdem Delegatów pierwsze 25-lecie działalności Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych — wkroczyliśmy w drugie, którego rok pierwszy zamyka obecne XXVI. Walne Zgromadzenie. Pokolenie, które stało u kolebki ruchu stowarzyszeń; które zrozumiało konieczność wzmocnienia tego ruchu i stworzenia dlań ogniska a zarazem regulatora w wyższej, związkowej organizacyi; które w tę sprawę włożyło spory kęs życia i sił, pokolenie to schodzi już stopniowo z widowni, szeregi jego bardzo już przerzedzone, wielu już, bardzo wielu towarzyszy pierwszych prac, założycieli Związku, pierwszych członków Wydziału — nie ma między nami. Wszakże *żywotność sprawy* samej tem się najlepiej objawia, że szczerby w szeregach wypełniają się bez trudności i — powiedzmy — bez ujmy dla sprawy, chociaż każdą szczerbę taką po ludzku odczuwa się bardzo boleśnie. Ruch stowarzyszeń idzie naprzód — Związek rozwija się i wzmacnia — nowi ludzie nie pozwalają mu cofać się ani zatrzymać na miejscu — nie dają upaść sztandarowi wzajemności i pomocy własnej, który im schodzące z widowni pokolenie porucza.

Ale gdy się rzuci okiem na drogę już przebytą, na dorobek dotychczasowy — gdy się widzi, jak rozległe są te zadania społeczne, którym asocyacya na wzajemności i pomocy własnej oparta, podołać może i powinna — jak samo życie zadania te coraz mnoży – to przecież musimy sobie powiedzieć, że chociaż w ten ruch dotychczasowy wsiąknęła już praca całego jednego pokolenia, jednak są to naprawdę dopiero początki.

Cały ruch dotychczasowy — jak już niejednokrotnie stwierdzono — jest jednostronny. Cały on wyczerpuje się w jednym kierunku, w kierunku *kredytu* — a bardzo są zaniedbane kierunki, które są właściwą istotą ekonomicznego ruchu, kierunki produkcyjne, wobec których kredyt odgrywa rolę czynnika pomocniczego. A ta jednostronność rozwoju w kierunku kredytu, jednak nie doprowadziła jeszcze do tego, co od samego początku ruchu stowarzyszeń uważano jako niezbędne, do utworzenia centralnej instytucyi kredytowej *dla* stowarzyszeń — instytucyi, któraby regulowała ruch gotówki, ochraniała Towarzystwa od zbyt wysokich procentów biernych, oparła je na własnej sile. Znamy najlepiej trudności, na jakie sprawa ta natrafia, zwłaszcza w ostatnich dwóch latach, mających swą bardzo smutną kartę w dziejach ekonomicznych i finansowych tego kraju. Ale znając i należycie oceniając te trudności — wiedząc, że składają się na to czynniki, nie tylko w samych stowarzyszeniach i ich Związku ale też i po za niemi leżące — nie możemy się oprzeć przykremu wrażeniu, że o tych trudnościach tyle się mówi i pisze wobec faktu, iż same tylko *związkowe* Towarzystwa zaliczkowe (bez uwzględnienia wytwórczych i handlowych) posiadały z końcem r. 1899. funduszów rezerwowych 2,937.897 koron, że przyjmując w tym roku wzrost taki sam, jaki był po-

przednio, będą one miały z końcem r. b. 3,225.000 koron funduszu rezerwowego — a więc trzy razy tyle, ile ma wynosić cały kapitał akcyjny Banku związkowego. Mogła więc była nasza instytucya centralna powstać całkowicie i wyłącznie siłami samych stowarzyszeń. A już zgoła to, co teraz jeszcze jest do uzupełnienia do pełnego kapitału akcyjnego, te kilkadziesiąt tysięcy koron, może być własnemi siłami stowarzyszeń uzupełnione — tak że nie powinno to stwarzać żadnych trudności.

A ztąd wniosek: jednostronny rozwój w jakimś jednym kierunku — nie tylko że innym kierunkom rozwinąć się nie da, ale i w tym jednym jeszcze nie daje pewności, że go się łatwo doprowadzi do pożądanych szczytów rozwoju. Uwieńczeniem dzieła w asocyacyi kredytowej ma być Bank związkowy — a pomimo że w ten kierunek kredytowy włożyło się prawie całą dotychczasową pracę, to uwieńczenie dzieła jeszcze stoi na porządku dziennym naszych prac i usiłowań.

Już zupełnie bez naszej winy ale stanowczo z naszą szkodą — inna jeszcze sprawa od szeregu lat czeka załatwienia. Skutkiem nieszczęsnych politycznych i parlamentarnych stosunków reforma ustawy o stowarzyszeniach jest jeszcze zawsze w sferze życzeń i usiłowań. Potrzebna ona nie tyle dla nas ile dla stowarzyszeń, stojących po za Związkiem. Obowiązkową lustracyę nasze stowarzyszenia dobrowolnie sobie nałożyły — stojącym po za Związkiem musi ona przez ustawę być narzucona. Bardzo wiele takich postanowień, które nowa ustawa przyniesie, jako dla wszystkich stowarzyszeń obowiązujące — nasze związkowe stowarzyszenia przyjęły w swoich wzorowych statutach i regulaminach. Mimo to jednak — ze względu na Związek i na stowarzyszenia związkowe musimy także pragnąć rychłego urzeczywistnienia zamierzonej reformy — naturalnie z temi zmianami i poprawkami rządowego projektu, które Zjazd zeszłoroczny uchwalił. Musimy tego pragnąć raz dla tego, iż mieszczą się tam postanowienia dla stowarzyszeń pożądane a nie do samego ich wewnętrznego urządzenia ale do ich zewnętrznych stosunków się odnoszące, które rozwojowi ruchu stowarzyszeń w ogóle, więc i związkowych także, wyjść mogą na pożytek. A powtóre i dla tego, że nowa ustawa z pewnością powstrzyma niepomierny w ostatniem dziesięcioleciu liczebny, ilościowy nie jakościowy, wzrost stowarzyszeń, które nie tylko formalnie stoją po za Związkiem, ale i co do swej istoty, co do ducha, jaki w nich panuje, muszą być w swej większości uważane jako niezdrowe narośle na organizmie asocyacyjnym. Pomijając już wszystko inne — co już tylekrotnie o tych stowarzyszeniach pisaliśmy — znamienną cechą i organiczną wadą tych kredytowych zakładów, tych „Banków“ istniejących czasem po kilka w miasteczku kilkotysięcznym jest, że nie są one asocyacyą potrzebujących kredytu, ale dających kredyt, tych, którzy przez stowarzyszenie dążą do „najwyższej fruktyfikacyi“ swoich małych zresztą kapitałów.

Tego rodzaju spółki w wysokim stopniu szkodzą sprawie stowarzyszeń w ogóle. Wytwarzają niezdrowe stosunki — z których niezdrowie się szerzy. Opinia publiczna, przyzwyczajona do generalizowania, szczegółów spraw nieświadoma, nie rozróżniająca między spółką prawidłową a nieprawidłową, nie wiedząca, czy spółka należy do Związku czy nie, solidaryzuje owe „Banki“ z całym ruchem stowarzyszeń, z dobremi spółkami nie należącemi do Związku i ze związkowemi — i oczywiście cały ruch lekkomyślnie potępia. I dla tego reforma ustawy z r 1873 jest pośrednio w interesie związkowych stowarzyszeń — bo jedne z owych „Banków“ uzdrowi a inne zmiecie z widowni i położy koniec niepomiernemu wzrostowi ich liczby.

Ale w innym jeszcze kierunku zmiana ustawy powinnaby korzystnie oddziałać. Mnożą się dowody, jak słabe bywa zrozumienie ducha stowarzyszeń, ich zasad, ich organizacyi, u różnych naszych władz — jak mylna nieraz interpretacya ustawy, co daje powód do różnych utrudnień i starć. Tegoroczne sprawozdanie Wydziału Związku przytacza jaskrawe tego przykłady. Jest to po części skutkiem wadliwości ustawy samej, niektórych niejasnych i zbyt ogólnikowych jej określeń, dających powód do dowolnego tłómaczenia. O ile nowa kodyfikacya niejasności te usunie — może usunąć przez to niejedną trudność, z jaką się nawet zdrowe organizacye spotykają w swym zawiązku i dalszym rozwoju.

Sprawozdanie Związku zaznacza, że w ostatnich czasach znowu się namnożyła liczba spraw podatkowych w ogóle, a w szczególności liczba koniecznych rekursów przeciw niesłusznemu wymiarowi — co świadczy, że spłoszony chwilowo duch fiskalnej bezwzględności i dowolności, znowu się na horyzoncie pojawia. Jest to pomiędzy szkodliwemi dla naszego ruchu czynnikami jeden z poważniejszych, bo stwarza stan niepewności, odwraca uwagę i pracę zarządów od ich głównych zadań a zwraca je ku obronie od zamachów fiskalizmu. A to nie tylko w tem znaczeniu, że zmusza do niepotrzebnej rekursowej walki, pochłaniającej wiele czasu i pracy — ale i dla tego, że zarządy stowarzyszeń przy niejednej czynności muszą się oglądać na to, czy też przypadkiem jej forma nie da pozoru do ataku fiskalistów. Oto

znowu jedna zewnętrzna trudność — z którą mamy do walczenia.

Ale nie mniej stanowczo musimy zwalczać wewnętrzne, w nas samych tkwiące trudności, czy zarodki chorób, czy może już nawet choroby. Ostatnie dwa lata, 1899 i 1900 są okresem, w którym i stowarzyszenia same i Związek najbaczniejszą uwagę zwracały na te sprawy wewnętrzne. Smutne tu i owdzie doświadczenia dały nowy impuls do energiczniejszych starań około naprawy wewnętrznej gospodarki, wzmocnienia miejscowej kontroli, pogłębienia lustracyi związkowej. Wydział Związku w sprawozdaniu tegorocznem wypowiedział słowo, które obowiązuje: że sami sobie lekarzami być potrafimy — a osięgnięte już wyniki zdają się świadczyć, że nie ma w tem przecenienia własnej, wewnętrznej siły stowarzyszeń i Związku.

Te usilne starania ku naprawie wewnętrznej gospodarki, ku wzmocnieniu miejscowej kontroli i związkowej lustracyi — są tem konieczniejsze w obec zmiany, jaka się dokonywa w finansowych stosunkach naszych stowarzyszeń kredytowych. Ze statystyki roku 1899 przekonywamy się, na co i sprawozdanie Wydziału Związku kładzie nacisk, że znacznie wzrosły w stowarzyszeniach naszych wkładki oszczędności — a zmniejszyły się długi bankowe. Kapitał obcy zatem w coraz wyższym stopniu przybiera formę oszczędności, składanych przez ludność miejscową i okoliczną w naszych stowarzyszeniach. Z miesięcznych rachunków i z lustracyjnych sprawozdań widzimy, że ruch ten nie zatrzymał się z końcem roku 1899 — ale że stale rośnie. Jest też do przewidzenia, że będzie on rósł jeszcze dalej. A opieramy to na doświadczeniach, poczynionych w innych krajach. Spółki wielkopolskie mają (koniec r. 1899) na 9 mil. marek własnego kapitału 32½ mil. marek wkładek oszczędności — zatem stosunek 1 : 3·6. Czeskie założne na 21 mil. zł. własnego kapitału 257 mil. zł. wkładek, jak 1 : 12. Słoweńskie „posojilnice“ na 3·3 mil. własnego kapitału 31·4 mil. wkładek — jak 1 : 9½. Analogiczne stosunki panują w niemieckich stowarzyszeniach. Nasze związkowe Towarzystwa zaliczkowe mają na 11·9 mil. kor. własnego kapitału, 33·7 mil. kor. wkładek oszczędności — więc stosunek jak 1 : 2·9. W porównaniu zatem ze spółkami w innych krajach, stan wkładek oszczędności u nas jest jeszcze niski, jest więc jeszcze daleki od punktu, u któregoby się ich wzrost zatrzymał.

Jeżeli ten wzrost wkładek szybszy w ostatnich dwóch latach, niż poprzednio, mamy wszelkie prawo przyjąć radośnie, jako objaw wzrastającego zaufania u tych, którzy na nasze spółki bezpośrednio patrzą, bo u ludności miejscowej i okolicznej — to należy pamiętać, że wzrastające zaufanie wkłada na nas większe obowiązki. A to zarówno ze względu na same stowarzyszenia nasze — jak i ze względu na wkładkujących. Doświadczenie pouczyło, że w większej części smutnych wypadków nadużyć, jakie się w naszych stowarzyszeniach zdarzały, książeczka wkładkowa odgrywała ważną rolę, jako objekt doświadczalny dla tych, którzy się na nadużycia puszczali. Powtóre — wkładki oszczędności w razie jakiegokolwiek zachwiania się stowarzyszenia, są najtrwożliwszą częścią kapitału obcego, gromadnie zbiegają się do wypłaty, zwiększają niebezpieczeństwo. Wreszcie — są to przeważnie oszczędności małe, grosz ciężko zapracowany ludzi biednych, ewentualna krzywda zatem tem dotkliwsza. To wszystko ogromnie zwiększa odpowiedzialność naszą nie tylko za ten dział gospodarki ale za jej całość — od której bezpieczeństwo wkładek zawisło. To też jeżeli zawsze konieczna jest bardzo ścisła kontrola co do poprawności całej kasowej i rachunkowej manipulacyi i bardzo czujne przestrzeganie, ażeby dobra gospodarka dawała pewność co do realnej wartości aktywów bilansu — jeżeli zawsze konieczne jest stateczne dążenie do zwiększania kapitału udziałowego i zasilania rezerw — to w obec większego niż dawniej wzrostu wkładek oszczędności i zapowiadającego się dalszego ruchu w tym kierunku, to stałe ulepszanie gospodarki i kontroli jest coraz poważniejszym naszym obowiązkiem.

Wszakże u początku drugiego 25-lecia naszych prac — nie możemy już poprzestać na samem ulepszaniu tego co jest — ale musimy iść dalej i naprzód. Wspomnieliśmy o jednostronności dotychczasowego rozwoju kooperacyi w naszym kraju. Ten jednostronnie kredytowy jej kierunek nie wystarcza potrzebom kraju. W krajach bogatych, mających nagromadzone wielkie kapitały, ogromne akcyjne przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, kooperacya ma znaczenie społeczne — znaczenie ułatwienia walki o byt warstwom, ekonomicznie słabym, podnoszenia ich powolnego do wyższej skali bytu, przez łączenie sił jednostkowo słabych w organizacye silne wzajemnością, solidarnością, poręką zbiorową. U nas ma ona także znaczenie krajowe. Gdzieindziej cele ogólno-ekonomiczne, podniesienie produkcyi krajowej i handlu, obeszłyby się bez tej formy asocyacyi, bo zastąpić ją mogą wszelkiego rodzaju asocyacye kapitalistyczne, służące produkcyi i handlowi. U nas, gdzie siła kapitałowa kraju polega więcej na drobnym, skrzętnie zaoszczędzanym kapitale, niż na wielkich sumach pieniężnych w ręku jednostek; gdzie te wielkie kapitały jakie są, jeszcze dotąd tak bardzo stronią od produktywnego użycia na przemysł

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych

za miesiąc październik 1900.

Miejscowość i firma *)	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.
Bełz Tow. zalicz.	37947	18971	104952	26267	—	6649	659	195445	150638	1843	36276	6686
Biała Tow. kredyt. i oszcz.	67458	1465	113274	148341	—	5957	1239	347734	297007	6722	42472	1533
Biecz Tow. wzaj. kredytu	53016	2071	216540	15570	2086	10712	5495	305489	275916	1782	21310	5759
Bircza Tow. zal.	47058	16957	57827	116330	—	5152	2109	245434	233768	3528	9130	1007
Błażowa Stow. z. „Pomoc“	6258	776	65452	—	—	3524	28686	104695	80480	1065	21597	1554
Bochnia Tow. zal.	47393	7690	102136	7441	—	9774	1405	175839	156789	4694	9973	4383
Bołszowce Bank zal.	44829	10772	56815	30380	—	7038	107	149940	135164	2367	9650	2760
Bołszowce Kasa zal. „Nadz.“	40413	9173	67098	—	—	6881	346	123911	111827	3126	4473	4484
Borszczów Pow. K. zal. i oszcz.	29503	4169	23036	37378	3377	4938	—	102501	96801	3633	1495	572
Brzesko Tow. zal.	117502	51795	446316	—	—	27220	97941	740774	541103	7333	181202	11136
Brzostek Tow. zal.	17232	3264	62524	13778	—	4293	—	101091	95374	2392	363	2961
Brzozów P. T. zal.	62040	38734	543498	—	—	43954	17105	705332	606053	45586	47366	6327
Chodorów Tow. zal.	7957	1502	16809	9540	—	1378	269	37455	34556	—	1610	1288
Cieszanów Tow. zal.	26111	12045	87874	34800	3407	530	401	165167	132471	3508	27538	1650
Czerniowce Bnk. pol. T. z.	7076	382	17617	—	—	1260	13	26348	22964	1684	51	1649
Czortków Bank zal.	78426	14117	329466	—		23047	2677	447913	404931	5415	30129	7439
Dąbrowa Tow. zal.	175453	79936	651976	12189	21054	38675	85359	1043588	829929	14625	165166	12814
Dębica Tow. wzaj. kredytu	120771	31557	613247	—	—	37215	3889	806679	715903	15824	52549	22402
Delatyn Bank zalicz. „Nadz.“	13468	4330	6969	38536	—	221	—	63524	46424	—	16604	496
Dobczyce St. poż. i oszcz. „Wz. p.“	16410	4145	32024	25500	—	1918	80	80078	71656	2759	4796	867
Dobromil Tow. zal.	67981	16302	106206	13300	1105	11126	—	216020	195931	—	17328	2760
Drohobycz T. zal.	108006	38024	591320	—	—	32847	2555	772751	649311	9499	66463	10136
Dubiecko Tow. zal.	35504	8777	69482	40137	—	8041	4887	166827	153050	3310	10165	302
Dukla Tow. zalicz.	6198[illegible]	11362	206809	37183	2518	14320	948	335128	300895	7175	24755	2302
Dynów Tow. zal.	34837	7617	186126	25745	—	7559	3176	265061	229549	2510	32586	416
Frysztak Tow. zal.	4110	294	32872	—	—	4377	6632	48285	30167	1502	12668	3947
Frysztat Bank polski	25951	4978	176562	21102	—	11115	1690	241398	221421	2408	1441	528
Głogów Pow. T. zal	90288	37668	627803	23100	—	37987	1279	818125	766289	8964	28120	14751
Gorlice Tow. zal.	192465	96174	766530	643885	—	54520	42724	1796297	1615275	20410	153782	6831
Grzymałów Kasa zal. „Pomoc“	1547	180	8106	—	—	610	—	10443	9813	—	537	94
Grybów Tow. zal.	76809	31349	531164	24800	—	15538	16715	696376	655419	5096	29892	5969
Husiatyn P. T. zal.	37483	10868	206014	19560	3524	16099	167	293714	265631	5611	11756	10715
Jasło Tow. zalicz.	131926	73325	914024	71062	75249	40724	276183	1507244	968143	13303	442572	7999
Jaworów Tow. zal.	82954	25524	284723	40000	3168	—	17396	453766	401412	9836	36666	5852
Jezierzany T. poż. i osz. „Wz. P.“	7045	923	24970	—	—	2090	440	35468	32299	1149	719	360
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz.“	47653	24281	221624	—	—	15017	—	308575	234379	3460	68342	2394
Kalwarya zebrzydowska T. stol.	2170	1794	—	14220	—	—	32	18215	5805	1626	2910	149
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	33599	3120	194543	12000	—	17243	3923	264429	245788	4335	4066	10241
Kałusz Tow. zal.	46817	17706	116976	3000	—	5506	6679	196684	160722	3962	31383	616
Kamionka strumiłowa P. T. zal.	54874	23849	251964	—	17314	11855	14139	356681	315891	5299	8681	9496
Kolbuszowa T. z. „Szcz. Boże“	67739	31021	250542	—	—	13723	22881	381906	287881	3388	90387	251
Kołomyja T. zal.	92904	40123	402244	27509	—	22994	9617	595391	520014	9463	59954	5961
Komarno Tow. zal.	72168	24020	202805	62165	—	13839	4353	378350	296174	8151	74017	7
Kraków Tow. zal.	219141	49158	790020	228023	—	56904	12429	1355676	1199474	19746	86040	50416
Kraków Tow. kred. ręk. i przem.	119478	39366	722077	157495	—	46519	5504	1090438	978455	15498	83578	12907
Kraków Bank chrześcijański	17240	2004	44249	11573	—	4066	—	79133	74821	2874	424	1015
Krynica St. p. i osz. „Wz. pomoc“	34621	8145	176663	—	—	4683	—	224112	190127	4174	27358	2454
Kulików Kasa zal. „Nadzieja“	23755	6777	26644	44700	—	886	2734	105495	96390	4575	3795	736
Kuty Mieszcz. Kasa zal. i oszcz.	11975	1986	27287	14233	—	2118	—	57598	53673	2443	60	1421
Limanowa T. z. i ochr. włas. ziem.	153853	55228	207872	243479	1584	14955	5284	695889	640619	19943	32767	2559

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

Miejscowość i firma	Stan bierny: Udziały	Stan bierny: fundusz rezerwowy	Stan bierny: Wkładki	Stan bierny: Pożyczki zaciągnięte	Stan bierny: Saldo rachunku Banku kraj.	Stan bierny: Saldo odsetek	Stan bierny: Reszta pozycyi stanu biernego	Kapitał obrotowy	Stan czynny: Pożyczki udzielone	Stan czynny: Koszta założenia ruchom. i admin.	Stan czynny: Reszta pozycyi stanu czynnego	Stan czynny: Gotówka
	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.	kor.
Lisko Tow. zalicz.	128089	37047	702198	188515	—	48097	5548	1109494	1046885	14649	44399	3561
Lubaczów St. zal.	39987	7674	117289	39593	—	7313	725	212581	200257	4673	7116	535
Lubaczów Tow. kred. miejskie	180603	25766	128881	—	—	6869	383	342494	329170	5123	3776	4424
Lwów Tow. wzaj. kred.	140791	16932	125298	125855	—	6754	1104	416733	402100	3672	6228	4733
„ T. z. urz. i sł. g. dr. żel.	48229	14384	40852	257969	—	5788	31637	398860	383279	3835	7974	3772
„ Bank dla ubezp. i przem.	75965	3505	18650	230840	—	11178	22223	362360	320958	23634	14331	3437
„ Lwowsk. T. zalicz.	40337	3288	13132	74755	—	5304	—	136816	125623	5790	3593	1810
„ T. eskont. i zal	53192	14004	28517	33412	—	7436	12489	149050	17748	4140	22258	4905
„ Bank zaliczkowy	383266	120883	1716029	980591	—	116348	167	3317284	2966791	38612	304006	7874
„ Pow. Tow. zal.	31666	9701	138370	12000	—	—	—	191737	179096	2580	7223	2337
Maków St. poż. „Wzaj. pom.“	133180	51657	365007	—	—	24439	1131	575413	352960	7216	210487	4750
Mielec Tow. zal.	37772	16627	275803	—	3631	7319	2301	343452	335031	3259	1634	3528
Mikołajów Kasa zal. „Nadzieja“	9088	2631	2417	16230	—	461	708	31535	28562	1086	1787	100
Milówka Stow. oszczędn. i poż.	33654	13023	78234	20740	—	—	1033	146686	108478	—	36583	1624
Nadwórna Kasa zal.	69182	7946	171372	51626	2880	6451	—	309456	286425	2790	19684	558
Nowy Sącz K. zal.	165093	69968	930332	—	—	40552	14721	1220666	1135234	10629	61361	13462
Obertyn Kasa zal. i oszczędn.	14678	4821	40252	12665	—	4719	741	77875	74171	1239	2236	227
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	244252	80231	905957	—	—	61750	—	1292189	1188689	8028	72146	23327
Pilzno Stow. oszczęd. i poż	30510	17691	294015	19465	—	12565	448[illegible]	378735	357100	6156	15004	475
Podgórze St. p. i o. „Wz. p.“	137784	52050	690531	113164	15606	22094	887	1032117	993939	11126	8161	18890
Podhajce Tow. zal.	49649	6847	148916	32840	2499	12435	161	253348	243504	4725	4278	840
Przemyśl K. zal. rzem. i rol.	238750	44762	687415	87933	—	43799	201657	1304316	1067630	20914	191101	24671
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	18095	8879	100349	10200	—	6084	188	143795	122294	1929	16377	3196
Radziechów T. zal.	117833	39498	350644	—	4833	17054	7185	537047	496252	9416	20816	10562
Radymno Kasa zal.	41082	6878	55614	48214	—	7936	4292	164016	149255	3130	4130	7501
Rawa ruska Pow. K. zal. i oszcz.	31884	7804	156559	13400	2839	9367	2183	224036	206966	2884	10369	3818
Rozdół Tow. zal.	8668	2720	16140	22600	—	310	1041	51479	48044	2005	393	1038
Rudki Tow. zalicz.	47910	17413	176586	16400	792	7407	104	266612	239022	5848	18689	3053
Rudnik Kasa zal. i o.	38717	4536	206425	—	—	14479	1250	265406	247903	8163	4997	4342
Rymanów Tow. zal.	51012	32944	334519	6341	—	17491	177	442484	332309	5152	88734	16288
Sąd. Wisznia K. z. „Nadzieja“	42136	10561	33388	51701	—	6869	56	144711	137424	2294	2201	2793
Sambor K. z. rękodz. i roln.	33436	10971	161232	41803	—	8608	44	256094	185765	2529	65286	2515
Sieniawa Tow. zal.	39373	35537	78129	—	—	5228	2089	160356	145686	3447	8948	2277
Skałat Tow. zal. i kredytowe	99977	41442	107637	210208	—	12245	3811	475320	418882	602	48808	7028
Skawina Stow. poż. i oszczęd.	26711	5348	76390	17269	—	7460	1157	134334	132242	1241	305	548
Sokal Tow. zalicz.	42273	36453	278418	65405	3568	17383	349	443849	348431	6798	78729	9892
Stanisławów Bank zalicz.	133566	27885	229445	215815	2223	23640	33585	666158	518903	9827	122907	14522
Stryj Tow. zalicz.	94894	26052	212086	6000	8670	19642	17011	375684	302748	17312	39739	7214
Szczerzec T. K. zal.	25348	4579	56929	18490	—	1239	153	106739	98769	1471	5661	837
Tarnobrzeg T. zal.	23182	23507	64845	—	84	8870	3866	124353	113330	1747	8179	1096
Tłumacz St. kred.	72548	19397	264816	23370	—	18129	—	398260	333444	7690	52226	4890
Tuchów Kasa zal. i oszczędn.	12088	740	93822	—	—	4699	—	111350	102966	861	—	7523
Turka Pow. T. zal.	43849	5426	169251	35373	2984	11761	780	269423	255202	6055	3940	4227
Tyśmienica K. zal.	37760	12098	145957	21600	—	8689	1438	227552	215627	3208	5923	2794
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	22273	4672	46929	46130	—	6542	793	127339	119364	2620	3837	1518
Zakopane Tow. zal.	25893	7637	368127	—	—	14417	—	416075	292881	2659	120303	232
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom.“	13224	1849	17594	10000	—	2700	—	45368	38579	—	4278	1511
Zbaraż Tow. zalicz.	61183	35857	109384	146902	1632	15718	12615	383291	367022	4932	10311	1027
Złoczów Tow. zal.	143687	58460	451013	—	—	29048	15958	698165	612155	9815	70360	5835
„ Kasa zal.	33976	13295	109833	67330	—	7270	199	231904	222611	6395	972	1927
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	51231	41249	31783	128361	4326	3073	2178	262201	189331	—	68389	4480
Żydaczów Pow. K. zal. i oszcz.	20670	8450	237797	—	—	7895	2988	277800	248484	7129	12758	9430

handel a zwracają się albo ku bezpiecznej „pupilarnej“ lokacyi albo ku najbardziej szalonym ryzykom w grze giełdowej — u nas kooperacya ma nie tylko społeczne ale i ogólno-ekonomiczne znaczenie. Może ona po części przynajmniej — zastąpić to, co gdzieindziej czyni asocyacya większych czy średnich kapitałów w spółkach akcyjnych. Naturalnie, że nie można tu mieć na myśli tych przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, które nie mogą inaczej, jak tylko na wielką skalę i przy wielkim kapitale istnieć i rozwijać się. Ani przędzalni, ani wielkiej fabryki sukna, ani cukrowni, nie stworzy się w formie stowarzyszenia, opartego na ustawie z r. 1873.

Ale po za temi przedsiębiorstwami, wymagającemi wielkiej inicyatywy i wielkich kapitałów — jakżeż jest mnóstwo do zrobienia na polu przemysłowej i rolniczej produkcyi, czemu spółki na ustawie z r. 1873 oparte mogłyby bardzo dobrze podołać, spełniając przy tem swoje ważne społeczne zadanie, dźwigania tych, co ekonomicznie słabi i upośledzeni. Bo nie jest prawdą doktryna, że wszystkie małe przedsiębiorstwa, małe warsztaty, małe gospodarstwa — muszą znikać w obec wzmagającej się koncentracyi wielkich kapitałów, w obec wielkich fabryk, rozporządzających siłą mechaniczną, w obec wielkich gospodarstw, pracujących maszynami. Nie jest prawdą, żeby rękodzielnik w małym warsztacie musiał zniknąć i zejść na proletaryusza, tak, jak nie jest prawdą, żeby dla tego, kto jest proletaryuszem, nie było zbawienia, nie było możności podźwignięcia się, jak tylko zapomocą „katastrofy“ przewrotowej. Wiele rękodzieł znikło — to prawda — ale jest wiele ich rodzajów, które się utrzymują, rozwijają, rosną — jest możność przysporzenia drobnym pracowniom korzyści wielkiego przedsiębiorstwa przez zakupno surowca na wspólny rachunek, przez założenie wspólnego magazynu, przez spółkowe podejmywanie się wielkich robót i dostaw, przez wspólne korzystanie z maszyn roboczych i motorów. I wszędzie, nawet tam, gdzie wielki przemysł rozwija się kolosalnie — widzimy bardzo usilną i skrzętną działalność zarówno rękodzielników samych jak i władz i organizacyj publicznych, skierowaną ku temu, ażeby przy pomocy asocyacyi drobnych sił te cele osięgnąć. A najnowsze wynalazki i postępy techniki o te wynalazki oparte, wskazują coraz bardziej na możność takiego zwrotu. Wyobraźmy sobie siłę elektryczną, wprowadzoną do warsztatu rzemieślnika, który równocześnie korzysta z należenia do spółki surowcowej, magazynowej i eksportowej — a warsztat ten ma wszelkie korzyści wielkiego przedsiębiorstwa, chociaż sam nie reprezentuje wielkiej siły kapitałowej.

A i w rolnictwie analogiczne starania doprowadziły już w innych krajach do analogicznych wyników. Wszak — pomijając już spółki do wspólnego zbytu produktów rolniczych, które od tysięcy małych gospodarzy ściągają drobnemi partyami ogromne ilości produktów i przysparzają im wszelkie korzyści wielkiego handlu z jego najnowszemi urządzeniami, elewatorami i t. p. — są już spółki maszynowe, które dają drobnym rolnikom możność spółkowego korzystania z maszyn rolniczych, dających nie tylko oszczędność w kosztach produkcyi ale i znakomite ulepszenia samej produkcyi przez lepszą uprawę roli.

Oto nowe, a jak rozległe, jak żyźne, jak dla ekonomicznego i społecznego życia kraju doniosłe pola pracy kooperacyjnej. Poczyna się u nas ruch w tych kierunkach — a pomyślnie rozwijające się spółki mleczarskie świadczą, że i naszą ludność włościańską ruch ten z wielkim pożytkiem ogarnąć może, że znajduje wśród niej zrozumienie.

Więc niech Zjazd tegoroczny, pierwszy w drugiem 25-leciu istnienia Związku — podniesie sztandar zerwania z dotychczasową jednostronnością kierunku kooperacyi w tym kraju, z jednostronnością kredytową, niech uczyni krok naprzód ku pchnięciu tego ruchu na tory wytwórczości i handlu. To co jest, wzmacniać, ulepszać, założeniem Banku krajowego uwieńczyć, staraniem o reformę ustawy z roku 1873 od niebezpieczeństw chronić — od dowolnych interpretacyj ze strony władz a zwłaszcza od fiskalizmu bronić — od wewnętrznych słabości ustrzegać. Ale równocześnie nowe pola pracy otwierać — bo nam sił do tej pracy nie brak, doświadczenia nie brak, bo nas dziś więcej pracowników na tem polu, niż było przed 25 laty — bo pracy tej domaga się po nas najżywotniejszy interes tego kraju i produkcyjnych warstw jego ludności.

Pod tem hasłem życzymy tegorocznemu Zjazdowi jak najpomyślniejszych wyników. Szczęść Boże!

Rozmaitości.

— **Związek galicyjskich Kas Oszczędności.** Dyrektor galic. Kasy Oszczędności we Lwowie, dr. Steczkowski poruszył myśl założenia Związku Kas Oszczędności, istniejących w naszym kraju. Sprawa ta znana jest czytelnikom *Związku* — projekt dra Steczkowskiego omówiliśmy w nrze 4. naszego pisma z dnia 25. lutego b. r. i podaliśmy główne zarysy programu. Zadania tego nowego Związku byłyby analogiczne z zadaniami naszego Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych — rozszerzone tylko do niektórych spraw

pośrednictwa pieniężnego pomiędzy kasami. Projekt statutu jest już opracowany i będzie w tych dniach rozesłany — a konferencya w celu założenia Związku odbędzie się dnia 15. grudnia b. r. we Lwowie.

— **Inkwizycya podatkowa.** Pod tytułem „Dokuczliwości fiskalne" podaliśmy niedawno za wiedeńską *Genossenschaft* ciekawe dokumenty, świadczące, w jaki sposób władze skarbowe pojmują §. 110. nowej ustawy podatkowej, zobowiązujący stowarzyszenia do udzielania władzom podatkowym wyjaśnień co do faktów, mających znaczenie przy wymiarze podatków. W jednym z następnych numerów tegoż pisma znajdujemy dokument, jeszcze ciekawszy od tamtych. Starostwo w Leoben zażądało od Towarzystwa zaliczkowo-spożywczego w Vordernberg wyjaśnień co do 15. pozycyj w rachunku strat i zysków. Między pozycyami temi są takie np.: Ekwiwalent, 13 zł. 1½ ct. należy wyspecyfikować a względnie podać, za co został zapłacony. A za cóż spółka płacić może ekwiwalent? Wszak tylko za nieruchomość. Dalej: do pozycyi opłat bezpośrednich, w kwocie 2 zł. — wyraźnie **dwa** zł. — żąda starostwo wyszczególnienia, co ona obejmuje. Pozycye: podatek zarobkowy 96 zł. 54 ct. — rentowy 4 zł. 43 ct. — należący się jeszcze podatek rentowy 3 zł. 55 ct. — to wszystko starostwo chce mieć wykazane szczegółowo, w specyalnych pozycyach. Po co? Wszak podatki i tak nie mają być potrącane. I jak tu specyfikować? Albo pozycya: drobne wydatki 28 zł. 90 ct. i druga zaraz: druki 29 zł. 5 ct. — ma być także szczegółowo przedstawiona: co to za drobne wydatki? co za druki? Tu już istotnie ciekawość starostwa wykracza bardzo znacznie po za granice powołanego §. 110. ustawy podatkowej. Jeżeli bowiem według tego §. mają być wyjaśniane fakta, mające istotne znaczenie dla wymiaru podatku — to przecież okoliczność, na jakie druki wydano owe 29 zł. jest dla wymiaru podatku obojętna. Zawsze te druki wejdą, wejść muszą w wydatki na zarząd. A ta inkwizycya, niezgodna wprost z ustawą — w dwojaki sposób dotyka stowarzyszenia. Naprzód bowiem niepotrzebnie rabuje im czas na pisaninę — a powtóre mieści się w tem wprost obrażająca podejrzliwość co do fałszywego zeznania podatkowego. Czy też ministerstwo skarbu wie o tem?

— **W Węgrzech** mnożą się bankructwa Kas oszczędności, które tam są przeważnie akcyjnemi spółkami. W Nagy' Kikinda istnieje taka spółka, której dziwaczna nieco niemiecka nazwa brzmi: *Spar- und Vorschussvereins-Actien-Gesellschaft* — więc jakoby: akcyjna spółka stow. oszczędności i zaliczek. Już w r. 1895 doznała ona ciężkich strat skutkiem giełdowych spekulacyj dyrektora. Wtedy miała spółka 100.000 koron akcyjnego kapitału — a od upadku ustrzegło ją tylko to, że rodzina owego dyrektora objęła dalsze 100.000 kor. akcyj ale jako akcye uprzywilejowane. To też dawne akcye nie brały żadnej dywidendy — a te nowe pobierały cały zysk. Także oryginalny sposób sanacyi dokonanej przez rodzinę winowajcy, która sobie zastrzegła takie pierwszeństwo do zysków! Wszakże sanacya ta nie przydała się widocznie na nic. Dyrekcya stwierdziła stratę 527.000 koron, na co jest pokrycie tylko do 400.000 w wekslach, których zrealizowanie jednak ma być jeszcze bardzo wątpliwe. Członkowie zarządu poręczyli 80.000 koron — mimo to jednak stan rzeczy ma być taki, że cały kapitał akcyjny przepada — a właściciele książeczek wkładkowych mają otrzymać 40 do 50% swoich wkładek! Rozpoczęto z nimi rokowania, ażeby się tem zadowolili, by nie dopuścić do konkursu. Inni wierzyciele są skłonni do ułatwienia spokojnej likwidacyi.

— **Trybunał administracyjny** znowu w jednej sprawie podatkowej orzekł, że tak zwana *reformatio in pejus* — t. j. podwyższenie wymiaru w skutek rekursu strony jest niedopuszczalne. Wyższa władza może albo rekurs strony uwzględnić, więc wymiar zniżyć lub znieść — albo rekurs odrzucić, więc wymiar pierwotny zatwierdzić. Ale podwyższać wymiaru, przeciw któremu strona rekuruje, nie może. Zwracamy na to uwagę stowarzyszeń — którym już się zdarzało, że na skutek ich rekursu wymiar im podwyższono. Należy w takim razie zawsze iść do Trybunału administracyjnego — który już kilkakrotnie orzekł w powyższy sposób.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia:

Lwów. Powitowe Towarystwo kredytowe, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką.

Statut z dnia 29. grudnia 1899. zarejestrowany uchwałą sądu krajowego jako handlowego we Lwowie z dnia 4. sierpnia 1900. L. cz. 1.506, stow. II. 229.

Suchodół. Spiłka oszczadnosty i pożyczok, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką.

Statut z dnia 11. kwietnia 1900. zarejestrowany uchwałą sądu krajowego jako handlowego we Lwowie z dnia 4. sierpnia 1900. L. 1.574, stow. II. 231.

Zarząd: ks. Emilian Boberski, Karol Gabdas i Michał Rawski.

Zmiany statutu:

Lwów. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń za-

robkowych i gospodarczych przy firmie: „Zjednoczone fabryki syropu i cukrów we Lwowie, stow. zarejestrowane z ograniczoną poręką“, dnia 22. października 1900. uwidoczniono, że na walnem zgromadzeniu dnia 28. września 1900. odbytem zmieniono względnie uzupełniono dotychczasowe §§. 6., 10., 14., 17., 19, 21., 22., 27., 28., 29., 30., 33., 34., 36., 37., 41., 42., 43., 44., 46., 47., 49. i 51. statutów, zaś §§. 23., 24., 25. i 26. dotychczasowych statutów wykreślono w zupełności a następujące paragrafy statutów nowemi bieżącemi liczbami oznaczono i że wskutek tych zmian statutu Dyrekcya składa się z naczelnego dyrektora i drugiego dyrektora, wybranych przez walne zgromadzenie na przeciąg lat sześciu, którzy podpisują firmę stowarzyszenia w ten sposób, że pod jej brzmieniem umieszczą podpisy obydwaj dyrektorowie lub jeden dyrektor i prokurzysta, że dotychczasowi dyrektorowie pp.: Michał Fischer, dr. Leon Jekeles, dr. Jan Walewski, Maurycy Brandstätter i Karol Lis z godności zrezygnowali i rezygnacya ta przyjętą została i że wreszcie w myśl zmienionych statutów wybrani zostali p. Michał Fischer naczelnym dyrektorem a p. Maurycy Brandstätter drugim dyrektorem.

(Uchwała z dnia 23. października 1900. L. cz. Firm. 1.899, stow. II. 178).

Likwidacye:

Skała nad Zbruczem. Sąd obwodowy jako handlowy w Tarnopolu ogłasza, że w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisano przy firmie: „Zakład kredytowy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną trzykrotną poręką w Skale nad Zbruczem“, że na walnem zgromadzeniu tego stowarzyszenia dnia 15. czerwca 1900 likwidacya została uchwalona, że dalej likwidatorami wybrani zostali Markus Rosenwald i Nachman Relles obaj właściciele realności w Skale, którzy firmę równocześnie w ten sposób podpisywać będą, iż pod wyciśniętą stampilią firmy: „Zakład kredytowy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną trzykrotną poręką w Skale nad Zbruczem w likwidacyi“ swoje nazwiska podpiszą.

(Uchwała z dnia 7. lipca 1900. L. cz. Firm. 392, stow. I. 143).

Rozwiązanie:

Sądowa Wisznia. Sąd obwodowy jako handlowy w Przemyślu ogłasza, iż dnia 15. października 1900 wykreślone zostało z rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych „Towarzystwo parkietniczo stolarskie w Sądowej Wiszni, stow. zarej. z ograniczoną poręką“, rozwiązane uchwałą walnego zgromadzenia członków odbytego d. 31. maja 1897. Zarazem wzywa wierzycieli, by się do tegoż Towarzystwa zgłosili.

(Uchwała z dnia 20. października 1900. L. cz. Firm. 523/00).

Edykta.

(1—1) Firm. 143/00.

EDYKT.

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Nowym Sączu ogłasza, że w dniu 13. listopada 1900. wpisano przy firmie: „Bank kredytowy dla handlu i przemysłu w Nowym Sączu“, — iż na walnem zgromadzeniu członków tegoż Towarzystwa odbytem w dniu 31. stycznia 1897. w ślad poświadczenia notaryalnego z dnia 10. lutego 1897 do L. r. 14.729 uchwalono zniesienie i wykreślenie całego §. 16. statutu, tudzież wybrano na członka Zarządu Leizera Steinbacha, kupca z Nowego Sącza w miejsce Mojżesza Mendla Klapholza, który urząd ten złożył.

Zaś na walnem zgromadzeniu odbytem dnia 3. marca 1898. według poświadczenia notaryalnego do l. r. 16.064 uchwalono zmianę §. 5. statutu w ten sposób, że paragraf ten ma opiewać:

„Do zakresu działania stowarzyszenia należy, — 1. eskontowanie weksli, zaopatrzonych w podpis członka stowarzyszenia, biorącego kredyt i co najmniej jednej osoby lub firmy w stanie wypłacalnym będącej, a płatnych nie później jak za cztery, żadną zaś miarą nie później jak za sześć miesięcy od dnia wniesienia ich do stowarzyszenia; 2. udzielanie członkom stowarzyszenia pożyczek na zastawy, waranty i t. p. przez zarząd za dostateczne uznane; 3. przyjmowanie od członków stowarzyszenia i wypłaty pieniędzy na rachunek bieżący; 4. przyjmowanie depozytów od członków stowarzyszenia; 5. przyjmowanie wkładek na oprocentowanie“.

Nowy Sącz, dnia 3. listopada 1900.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.